

SUOMEN KIRJASTOSEURA
FINLANDS BIBLIOTEKSFÖRENING
FINNISH LIBRARY ASSOCIATION

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaoston kokous 22.10.2014
Asia: [HE 131/2014 vp](#) eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2015

Kirjastomäärärahat valtion talousarvioesityksessä

Kirjastoasiantuntijana toimistopäällikkö Kristiina Kontiainen, Suomen kirjastoseura
kristiina.kontiainen@fla.fi www.suomenkirjastoseura.fi

[Kirjastolaki](#) 2 §

Yleisten kirjastojen kirjasto- ja tietopalvelujen tavoitteena on edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia sivistykseen, kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen, jatkuvaan tietojen, taitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen, kansainvälistymiseen sekä elinikäiseen oppimiseen.

Kirjastotoiminnassa tavoitteena on edistää myös virtuaalisten ja vuorovaikutteisten verkkopalvelujen ja niiden sivistyksellisten sisältöjen kehittymistä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön keskeisinä kulttuuripolitiikan tavoitteina ja toimenpiteinä talousarvioesityksessä kirjastojen osalta on

- kehittää kirjasto- ja tietopalveluja kunnallisina perus- ja lähipalveluina
- edistää medialukutaitoja ja mediakasvatustyötä
- parantaa digitaalisten kulttuuriperintö- ja kirjastoaineistojen saatavuutta ja pitkäaikaissäilytystä osana kansallista digitaalista kirjastoa.
- toteuttaa Kirjastopolitiikka 2015 –ohjelmaa
- edistää yleisten kirjastojen laatusuosituksen käyttöä
- valmistella kirjastolainsäädännön ajantasaistamista.

Liitteeseen 1 on koottu kirjastojen käyttötilastoja vuodelta 2013 sekä muutamien keskitetysti tuotettujen palveluiden käytöstä.

29.80.05 Näkövammaisten kirjaston Celian toimintamenot 5 649 000 €

Valtakunnallisen Celian palvelut ovat entistä tärkeämpiä yleisten kirjastojen asiakkaille. Etenkin Kirjasto kaikille –projekti tuo Celian palveluja myös muille yleisten kirjastojen lukemisesteisille asiakkaille.

29.80.30 Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan 4 750 000 €

Tästä määrärahasta opetus- ja kulttuuriministeriö avustaa maakuntakirjastoja (19) ja keskuskirjastoa (Helsinki) 2,4 M€:lla kirjastoasetuksen mukaisissa tehtävissä, jotka hyödyttävät kaikkia yleisiä kirjastoja. Viittomakielisen kirjaston toimintaan käytetään 250 000 €. Määrärahaa käytetään myös saamelaiskirjaston ja valtakunnallisesti palvelemaan monikielisen kirjaston toimintaan. Kansalliskirjastolta ostetaan kaikkien kirjastojen käyttöön verkkopalveluita esim. yhteisluettelon ylläpito.

Muuta sisältötuotantoa on Kirjastot.fi –sivusto, jossa on mm. kirjastojen täydennyskoulutukseen aineistoja tuottava Kirjastokaista.fi, tiedot yleisten kirjastojen e-aineistoista eKirjastossa, kaunokirjallisuuden hakupalvelu Kirjasampo.fi ja linkkikirjasto Makupalat.fi.

Avustuksen **käyttö on ollut erittäin tehokasta, koska keskitetysti tuotettuja palveluja käytetään kaikissa kirjastoissa** kunnan koosta riippumatta. Tehokkuutta lisää myös se, että vaikka palvelut alun perin perustettiin ammattikäyttöön, niin nykyään niitä käyttävät entistä enemmän myös kirjastojen asiakkaat.

Keskitetysti tuotetuilla kirjastopalveluilla järjeistetään verkkopalveluiden tuotantoa, lisätään palveluiden saavutettavuutta, parannetaan niiden laatua sekä edistetään kansalaisten tasa-arvoista pääsyä tietoihin ja resursseihin, kirjastolaiset verkostoituvat ja keräävät osaamista yhteiseksi hyödyksi.

29.80.34 Valtionavustus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin 4,5 M€

Valtionosuuslain uudistus siirsi kirjastojen perustamiskustannuksiin myönnettävät valtionavustukset kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin. Suomen kirjastoseura ilmaisi lain valmisteluvaiheessa useaan kertaan huolensa julkisuudessa sekä kansanedustajille että valtioneuvoston jäsenille valtionosuusuudistuksen vaikutuksesta kirjastojen rakennus-, peruskorjaus- ja kirjastoautohankkeisiin. Lopputulos oli kirjastojen kannalta valitettava ja kauaskantoinen: perustamishankkeiden korvamerkitty valtionavustus poistettiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön perustamishankkeiden rahoitussuunnitelma vuosille 2015-2017 toteutunee kuitenkin tarkistettuna. Ensi vuodelle ehdotettu 4,5 M€ perustamiskustannuksiin on aikaisempien vuosien tasoa. Myönnettävillä valtionavustuksilla uusitaan seitsemän kirjastoautoa sekä rakennetaan tai peruskorjataan neljä kirjastoa. Hakemusten määrä vuosittain on ollut moninkertainen.

Erillinen korvamerkitty valtionavustus n. 4,5 M€ / vuosi on tähän asti pitänyt kirjastotilat tyydyttävällä tasolla. Nyt kirjastojen perustamishankkeiden rahoitus uhkaa hukkua kunnan muiden peruspalveluiden tarpeisiin.

Kunnista kuuluu jo nyt huolestuttavia uutisia. Kuluneen vuoden aikana **kunnat ovat lakkauttaneet ennätysmäärän kirjastoja**. Myös **kirjastoautoja lopetetaan lähivuosina**, kun autot tulevat tiensä päähän. Lakkautuksia on tehty ja suunnitellaan ennen kaikkea kuntaliitoskunnissa.

29.80.52. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot , kohta 6 valtionavustukset kirjastoille 4 887 000 €

Tästä määrärahasta katetaan mm. yleisten kirjastojen kokeilu- ja kehittämishankkeet. Avustus on elintärkeä kirjastoille, koska käytännössä se on suurimmassa osassa kunnista **ainoa lisäresurssi yleisten kirjastojen kehittämiseen** ja uusien toimintamuotojen käyttöönottoon. Hankkeista on lisätietoa osoitteessa <http://hankkeet.kirjastot.fi/> Vuonna 2013 hankkeita rahoitettiin 264 kpl. Rahoituksella järjestetään myös kirjastojen henkilökunnille täydennyskoulutusta.

29.80.55 Kulttuuriperinnön digitoinnin tukeminen 2,2 M€

Kansallisen digitaalisen kirjaston (KDK) keskeinen anti kaikille kansalaisille on [Finna -asiakasliittymä](#). Hakupalvelu kokoaa Suomen arkistojen, kirjastojen ja museoiden aineistot ensimmäistä kertaa yhteen. Finna liitetään myös osaksi Euroopan digitaalista kirjastoa.

Liite 1

Kirjastojen käyttöluvut vuodelta 2013

Käyntejä 104,5 miljoonaa, joista fyysisiä käyntejä 51,3 milj., verkkokäyntejä 53,2 milj.
 Lainaajia 2 milj., jotka lainasivat 92,8 miljoonaa
 Näyttelyt 6 733 kpl
 Tapahtumat 27 776 kpl, joihin osallistui 756 328 henkilöä
 Käyttäjäkoulutukset 107 140 kpl, joihin osallistui 424 697 henkilöä
 Toimintakulut 59,11 € / asukas

Viimeisten kolmen vuoden aikana kirjastojen aineistohankinta sekä kappaleina (-11%) että euromäärinä (-4%) sekä aukioloajat (-2%) ja toimipaikkojen määrät (-3 %) ovat laskeneet. Resurssien väheneminen näkyy tietysti myös käytössä: lainaajien, lainojen ja käyntien määrät ovat laskeneet 3 %.

Käytännössä kunnallisilla kirjastoilla on suuria vaikeuksia saada voimavaransa riittämään lakisääteisten peruspalvelutehtäviensä hoitamiseen. Väestön yhtäläiset mahdollisuudet kirjasto- ja tietopalvelujen käyttöön vähenevät.

Lähde: <http://tilastot.kirjastot.fi/fi-FI/perustilastot.aspx>

Esimerkkejä valtakunnallisesti tuotettujen verkkopalvelujen käytöstä ja määristä (Kirjastot.fi) :

Kirjastot.fi-sivuilla n. 4 miljoonaa vierailua / vuosi. Vierailun aikana voidaan käyttää useita eri palveluja.
 Esimerkiksi Kirjasampo sisältää tietoja mm. 100 000 romaanista, novellista ja runokokoelmasta, 35 000 kirjailijasta sekä noin 15 500 aikalaisarviota.
 Kirjasammossa 5 000 käyntiä / vuorokausi.
 Kirjastokaistan videoita käynnistetään noin 200 000 kertaa / kuukausi.
 Kysy kirjastonhoitajalta -arkistossa on yli 30 000 vastausta, vastauksia n. 7 000 / vuosi.
 Makupalat.fissä on 30 000 kuvailtua www-linkkiä

Lähde: Kirjastot.fi:n toimitus